

УДК 004.5

О. Б. Гора

Апарат Ради національної безпеки і оборони України
вул. Командарма Каменєва, 8, 01601, Київ, Україна

Інформаційні технології як засіб забезпечення виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України

Розглянуто досвід використання інформаційних технологій для забезпечення виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України.

***Ключові слова:** інформація, інформаційна технологія, інформаційно-аналітична система, інформаційний обмін, контроль, органи державної влади.*

В умовах інтенсивного інформаційного обміну на внутрішньодержавному й міжнародному рівнях саме **інформаційне середовище держави**, в якому відбуваються і розвиваються суспільні відносини, стає одним із найважливіших чинників конкурентоспроможності для будь-якої країни світу. За визначенням фахівців у сфері інформатизації, **інформаційна сфера** — це сукупність інформаційних даних, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, які здійснюють збір, формування, розповсюдження та використання інформації [5].

Будь-яка система організаційного управління, у тому числі й державного, не може працювати без інформації про стан керованого об'єкта і зовнішнього середовища, без передачі інформації про прийняті управлінські рішення. Визначення оптимальних об'ємів інформації, що надходить від різних органів управління, оптимального розподілу потоків інформації в часі і просторі є необхідною умовою ефективного функціонування інформаційних систем організаційного управління.

Створення та функціонування інформаційних систем тісно пов'язані з розвитком інформаційних технологій — головної складової частини інформаційної системи [4]. У найбільш загальному випадку під поняттям **технологія** [technology] (від грец. τεχνη (техно...) — майстерність, мистецтво, уміння і λογος (...логія) — передавати) розуміють сукупність взаємозв'язаних способів обробки матеріалів, виготовлення виробів і процесів, що супроводжують певні роботи. Власне, сам процес представляє певну сукупність дій, що спрямовані на досягнення поставленої мети. Він повинен визначатися вибраною стратегією і реалізовуватися за допомогою сукупності різних засобів і методів.

© О. Б. Гора

Відповідно до визначення поняття «технологія», **інформаційна технологія** — це процес, що використовує сукупність засобів і методів збирання, обробки і передачі даних (первинної інформації) для одержання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу або явища (інформаційного продукту) [2]. **Мета інформаційної технології** — виробництво інформації для її аналізу та прийняття на його основі виваженого управлінського рішення.

Інформаційні технології стали найбільш важливою складовою процесу використання інформації суспільством. Вони пройшли кілька еволюційних етапів, зміна яких визначалася, головним чином, розвитком науково-технічного прогресу, появою нових технічних засобів обробки інформації. У сучасному суспільстві, де основним технічним засобом технології обробки інформації є комп'ютер, відбувся суттєвий вплив як на концепцію побудови й використання технологічних процесів, так і на якість кінцевої інформації.

Інформаційна технологія тісно зв'язана з інформаційними системами, які є для неї основним середовищем. Інформаційна технологія є процесом, що складається з чітко регламентованих правил виконання операцій, дій, етапів різної міри складності над даними, що зберігаються в комп'ютерах. Основна мета інформаційної технології — у результаті цілеспрямованих дій з переробки первинної інформації одержати необхідну інформацію у зручному для подальшого використання вигляді.

Інформаційна система є середовищем, складовими елементами якої є комп'ютери, комп'ютерні мережі, програмні продукти, бази даних, люди, різного роду технічні та програмні засоби зв'язку тощо. Основна мета інформаційної системи — організація зберігання, обробки та передавання інформації. Інформаційна система являє собою людино-комп'ютерну систему обробки інформації, а в загальному розумінні **система** — це множинна взаємопов'язаних елементів з їхніми атрибутами, призначеними для досягнення загальної мети [3].

Реалізація функцій інформаційної системи неможлива без знання зорієнтованої на неї інформаційної технології. Інформаційна технологія може існувати й поза сферою інформаційної системи. Таким чином, інформаційна технологія є більш ємним поняттям, що відображає сучасне уявлення про процеси перетворення інформації в інформаційному суспільстві. У майстерному сполученні двох інформаційних технологій управлінської та комп'ютерної — запорука успішної роботи інформаційної системи [2].

Контроль за виконанням рішень Ради національної безпеки і оборони України, введених у дію указами Президента України, здійснюється відповідно до вимог Закону України від 5 березня 1998 р. № 183 «Про Раду національної безпеки і оборони України» [1], Положення про порядок організації та здійснення контролю за виконанням указів, розпоряджень і доручень Президента України (затвержене Указом Президента України від 19.02.2002 р. № 155 «Про порядок організації та здійснення контролю за виконанням указів, розпоряджень і доручень Президента України»). Для здійснення контролю у 2006 році в Апараті Ради національної безпеки і оборони України (далі — Апарат Ради) створено автоматизовану інформаційно-аналітичну систему контролю за виконанням актів і доручень Президента України Апарату Ради (далі — Система).

Постійний моніторинг рішень Ради, що здійснювався протягом 2006–2007 років за допомогою засобів Системи, виявив низький стан виконання рішень Ради органами державної влади — виконавцями завдань, а також низку проблемних питань в організації контролю. Зокрема, це відсутність інформації щодо ходу реалізації завдань, виконання яких не завершено у встановлений термін; тривалий розгляд клопотань і пропозицій виконавців завдань щодо зняття їх з контролю чи продовження термінів виконання; неналежну інформаційну взаємодію з питань контролю за виконанням рішень Ради між Апаратом Ради та виконавцями завдань.

Накопичені матеріали та пропозиції стали предметом для розгляду на засіданні Ради національної безпеки і оборони України 15 червня 2007 року питання «Про стан виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України» (введене в дію Указом Президента України від 09.07.2007 р. № 615 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року «Про стан виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України»), за результатами якого визначено недостатність роботи органів виконавчої влади щодо виконання завдань, покладених на них рішеннями Ради, а також доручено Кабінету Міністрів України забезпечити щоквартальне інформування Секретаря Ради про стан виконання рішень Ради. На виконання зазначеного завдання Уряд України зобов'язав органи виконавчої влади надавати щоквартально (до 5 числа місяця, наступного за звітним періодом) відповідну інформацію.

Запровадження щоквартального інформування стало першим кроком щодо посилення інформаційної взаємодії між Апаратом Ради та виконавцями завдань. Проте, крім формального закріплення зазначеного інформування в нормативних актах, необхідно було розробити діючий **механізм інформаційної взаємодії** або **інформаційну технологію**, прийнятну як для фахівців Апарату Ради, так і для спеціалістів органів виконавчої влади.

Враховуючи досвід, отриманий під час вирішення аналогічних завдань протягом 2002–2004 років у Адміністрації Президента України, для забезпечення щоквартального інформування використано електронні таблиці Excel.

Для того, щоб отримати не просто масив інформації, а інформацію, придатну для подальшого опрацювання, узагальнення та аналізу з мінімальними затратами часу, Апаратом Ради щоквартально (за 10–15 діб до закінчення кварталу) надсилаються виконавцям рішень Ради електронні таблиці (у форматі Excel) із зазначенням реквізитів завдань (номер, дата, назва акту, зміст і терміни виконання завдання), що перебувають на контролі (рис. 1).

Виконавці завдань вносять інформацію лише до наступних граф електронної таблиці: «Інформація про хід виконання», «Висновки» і «Пропозиції». Причому, висновки і пропозиції вибираються із формулювань, заданих у таблиці. Заповнені таблиці в електронному та паперовому вигляді виконавці надсилають на адресу Апарату Ради у визначені Урядом України терміни (рис. 2).

Для автоматизованого створення форм щоквартального інформування для кожного виконавця та інтеграції отриманої інформації до бази даних Системи було розроблено програмний модуль «ОРТіМА-Excel», який дозволяє:

Інформаційні технології як засіб забезпечення виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України

ІНФОРМАЦІЯ про стан виконання актів та допущень Президента України									
Чернівецька обласна державна адміністрація									
назва центрального або місцевого органу виконавчої влади - виконавця завдання									
Номер акту	Дата акту	Назва акту	Номер пункту	Зміст завдання	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Інформація про хід виконання	Станом на	Примітки
1863/2005	27.12.2005	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 грудня 2005 року "Про стан енергетичної безпеки України та основні засади державної політики у сфері її забезпечення"	ПЗ.1.3	Перегляд і конкретизація заходів Комплексної державної програми енергозбереження України, зокрема щодо істотного зменшення газової складової в енергоспоживанні підприємств металургійної, хімічної, житлово-комунального господарства	Мінтапіненерго* Мінкістпотокомуніогст*Мінпромпозпиз*РМ АРК, обл(а)в(ськ)держадміністрації*	01.04.2006	18.01.2006 затверджено План заходів щодо забезпечення стапної роботи підприємств теплокомуненерго в умовах зменшення обсягів використання природного газу та інших енергоресурсів; видано розпорядження голови облдержадміністрації від 23.01.2006 №33 "Про заходи щодо енергозабезпечення споживачів та підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів"; прийнято доручення голови облдержадміністрації від 04.04.2006 №601.02-09/652 щодо забезпечення системи жорсткого моніторингу споживання енергоресурсів.	Виконано	Зняти з контролю

Рис. 1. Електронна форма щоквартального інформування

ІНФОРМАЦІЯ про стан виконання актів та допущень Президента України									
Керівництво Кабінету Міністрів									
назва центрального або місцевого органу виконавчої влади - виконавця завдання									
Номер акту	Дата акту	Назва акту	Номер пункту	Зміст завдання	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Інформація про хід виконання	Станом на	Примітки
485/2003	06.06.2003	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 червня 2003 року "Про невідкладні заходи щодо підвищення ефективності надзористування в Україні"	2.1.3	Прийняти нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України щодо забезпечення виконання Закону України "Про угоди про розподіл продукції", в тому числі щодо затвердження типової угоди про розподіл продукції	КМУ*	31.10.2008			
266/2004	03.03.2004	Про посилення державного контролю за виробництвом і обігом, алкогольних напоїв та потонових виловів, забезпечення	1.1	Забезпечити неузліпне додержання суб'єктами господарювання, органами виконавчої	КМУ*	Щоквартально		Виконано	Втратило актуальність для надання об'єртов. Не виконано У СТАДІ виконання

Рис. 2. Заповнена електронна форма щоквартального інформування

- створювати електронні форми таблиць для щоквартального інформування (у форматі Excel) для кожного виконавця завдання — окремого органу державної влади (понад 70 органів);
- інтегрувати отриману інформацію до відповідних контрольних карток завдань Системи;
- захищати реквізити завдань в електронних таблицях від модифікації з метою уникнення проблем при подальшому завантаженні інформації;
- контролювати повноту опрацювання (заповнення) виконавцями електронних таблиць;
- створювати статистичний звіт про хід щоквартального інформування.

При формуванні електронних форм у відповідному вікні програмного модулю «ОРТіМА-Excel» (рис. 3) можливо задати інтервали дати видання акту Президента України і терміну виконання завдання; вибрати вид акту, групу виконавців і конкретного виконавця із заданої групи; окремо вибрати завдання, визначені у рішеннях Ради національної безпеки і оборони України; вибрати папку для запису файлів, що будуть створені.

Форма запису даних з ОРТіМА в Excel-файли (версія 2.2)

Дата акту
Початок періоду: 01.01.2002 Кінець періоду: 30.09.2009

Термін виконання
Початок періоду: 01.01.2002 Кінець періоду: 30.09.2009

Вибір групи, з якою буде працювати
Група виконавців: Обласні Державні Адміністрації
Виконавець: Чернівецька ОДА
Вид акту: []

Статистичний звіт

Рішення РНБОУ (для контрольних завдань)

Параметри

Відіслати запит

Записати в файл

Параметри підключення

Запис файлів у стандартну директорію

Розірвати з'єднання

Окрема директорія для кожного файла

Перетягніть заголовок сюди для групування за цим полем

Редагувати запит

Завантажити записи з Excel

Рис. 3. Вікно вибору параметрів створення звітних форм програмного модулю «ОРТіМА-Excel»

Для кожного виконавця створюється окремий файл із завданнями, наданими йому, та які відповідають заданим критеріям. Аналогічні файли створюються і для фахівців структурних підрозділів Апарату Ради, які забезпечують здійснення контролю за повнотою і якістю виконання завдань і не працюють з тих чи інших причин безпосередньо у Системі.

Причому, якщо в Адміністрації Президента України (протягом 2002–2004 років) Головним контрольним управлінням звітні форми надавалися виконавцям завдань і структурним підрозділам, які здійснювали контроль, одночасно (рис. 4), то в Апараті Ради процес рознесення у часі. Спочатку звітну інформацію надають

виконавці (органи виконавчої влади), а потім отримана від них інформація надається на опрацювання структурним підрозділам відповідно до компетенції (рис. 5).

Узагальнення інформації та підготовка звіту, висновків і пропозицій Президенту України здійснюється відповідним контрольним підрозділом (в Адміністрації Президента України — Головне контрольне управління, в Апараті Ради — Контрольне управління).

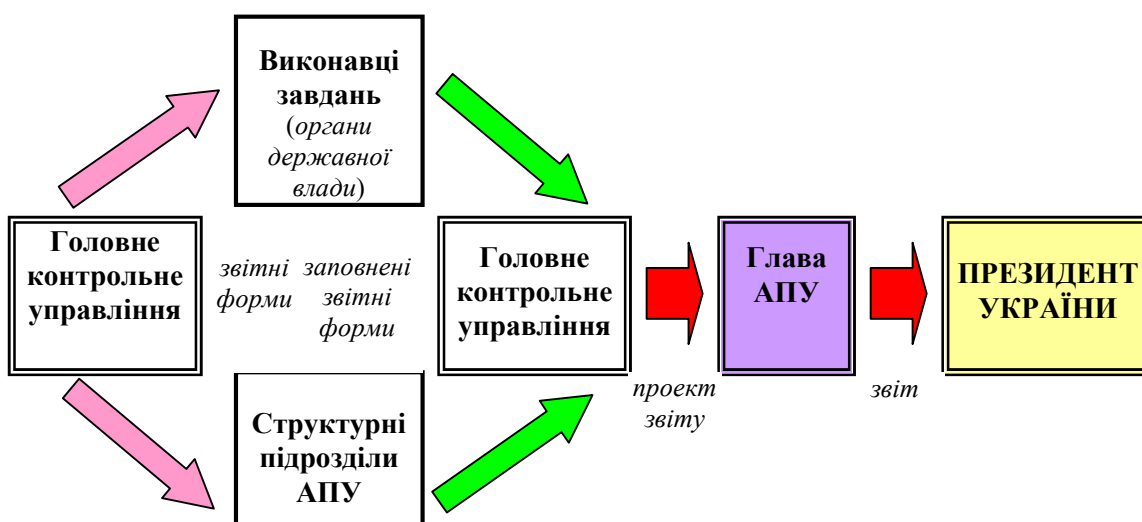

Рис. 4. Схема опрацювання щоквартальної інформації в Адміністрації Президента України (2002–2004 рр.)

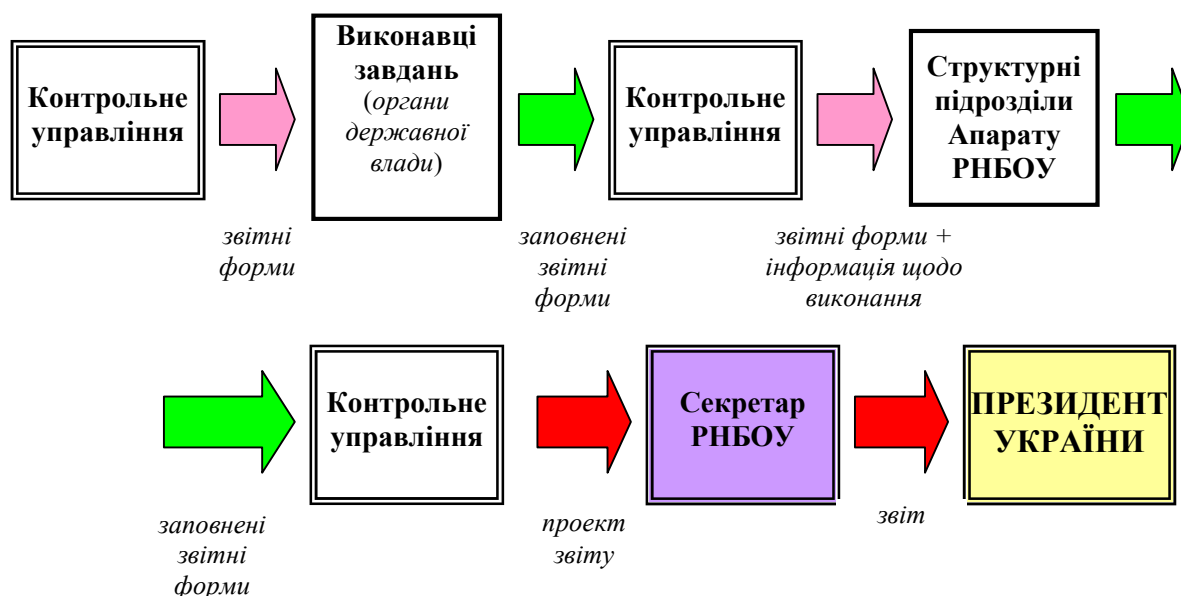

Рис. 5. Схема опрацювання щоквартальної інформації в Апараті Ради

Щоквартальна інформація щодо стану виконання завдань, що надійшла в електронному вигляді (у форматі Excel) від виконавців або структурних підрозді-

лів Апарату Ради, завантажується за допомогою програмного модулю «ОРТіМА-Excel» до відповідних полів контрольних карток завдань Системи. Під час завантаження здійснюється перевірка відповідності кількості записів у отриманому файлі їхній кількості у відправленому; проводиться порівняння отриманої в поточному звітному періоді інформації та інформації за попередній період (щодо наявності чи відсутності змін); під час завантаження отриманої інформації до бази даних до неї додається звітна дата (наприклад, «Станом на 31.12.2009 ...»); у вказаній папці формується файл звіту про завантаження (рис. 6).

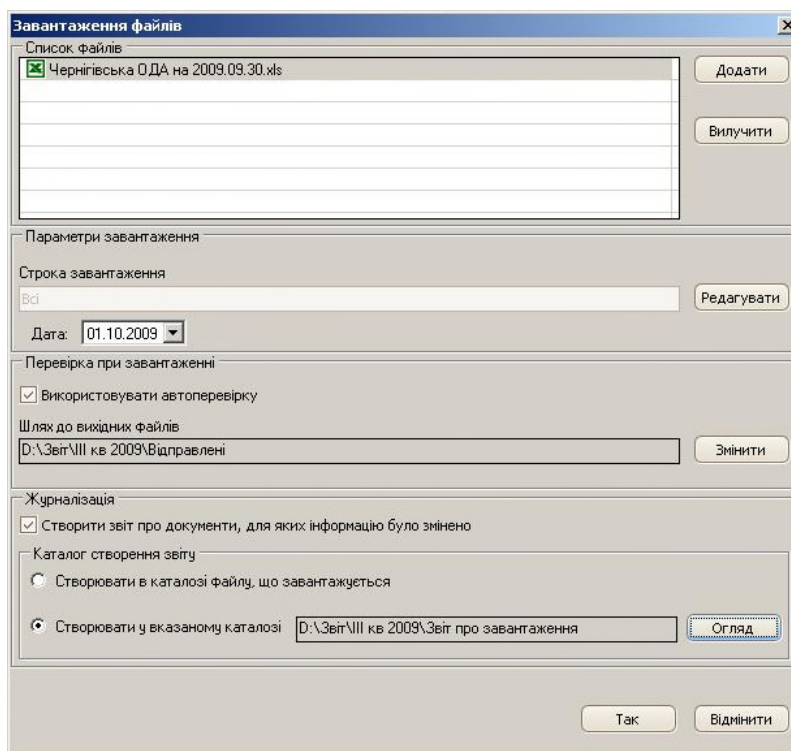

Рис. 6. Вікно вибору параметрів завантаження отриманих файлів програмного модулю «ОРТіМА-Excel»

Після завантаження щоквартальної інформації фахівці структурних підрозділів можуть ознайомитися з нею та опрацювати у відповідних полях контрольних карток завдань Системи або на додаткових вкладках електронних звітних форм (рис. 7). Причому інформація виконавців про стан виконання подається окремо для кожного завдання.

Запровадження щоквартального інформування та рознесення у часі опрацювання отриманої інформації дало можливість залучити до її аналізу не тільки фахівців контрольного підрозділу, а й спеціалістів профільного структурного підрозділу, який забезпечує контроль за повнотою і якістю виконання завдань, що позитивно вплинуло на результати виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України. Так, якщо протягом I кварталу 2008 року органами державної влади забезпечено виконання 30 % завдань, визначених у рішеннях Ради, то у IV кварталі 2008 року цей показник зріс до 38 %.

Інформаційні технології як засіб забезпечення виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
132-2006 п.10									
1	Виконавець	Інформація про хід виконання	Висновок про стан виконання	Пропозиції					
2	MFC	Станом на 31.12.2009: 16.03.2009 за № 4785/Сн Міністерством внутрішніх справ розроблено План комплексних заходів щодо забезпечення стабільної епізоотичної ситуації в Україні та вжиття невідкладних заходів з виявлення та припинення незаконної діяльності суб'єктів господарювання у сфері обігу товарів продовольчої групи та План невідкладних дій МВС щодо профілактики виникнення і поширення на території України вірусу грипу А (H1N1), якими передбачено ужиття заходів щодо припинення торгівлі харчовими продуктами у невстановлених місцях та ліквідації місць стихійної торгівлі. Протягом 2009 року за окремими розпорядженнями керівництва ГУМВС, УМВС України працівниками органів внутрішніх справ відпрацьовано більше 2 тис. місць стихійної торгівлі.	Виконано	Зняти з контролю					
3	Вінницька ОДА	Станом на 31.12.2009: Відповідно до Указу Президента України від 14 лютого 2006 р. №132/2006 з початку року фахівцями обласної СЕС спільно з представниками управління МВС України у Вінницькій області проведено 83 рейдових перевірки щодо виявлення та ліквідації місць стихійної торгівлі харчовими продуктами, за результатами яких до адміністративної відповідальності притягнуто 181 особу, винесено 23 постанови про припинення діяльності стихійних місць торгівлі харчовими продуктами, ліквідовано 37 осередків стихійної торгівлі.	Виконано	Продовжити контроль					
4	Волинська ОДА	Станом на 31.12.2009: Видано розпорядження голови облдержадміністрації від 21.03.2006 № 98 «Про затвердження	Виконано	Зняти з контролю					

Рис. 7. Додаткова вкладка з щоквартальною інформацією виконавців у електронній звітній формі

Як вже зазначено вище, впровадження щоквартального інформування позитивно вплинуло на результати виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України, а також дало змогу посилити інформаційну взаємодію Апарату Ради з їхніми виконавцями — органами державної влади.

Наступним кроком щодо удосконалення системи щоквартального інформування має стати впровадження цифрового підпису, що дасть змогу виконавцям надсилати інформацію виключно в електронному вигляді та оптимізувати витрати на його проведення (папір, картриджі, поштові послуги тощо).

У перспективі доцільно здійснити практичні кроки щодо створення об'єднаного інформаційного середовища органів державної влади з питань контролю і виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України (можливо, актів Президента України), розробивши та запровадивши відповідні інформаційні технології автоматизованого обміну інформацією з цих питань між інформаційно-аналітичними системами Апарату Ради та органів державної влади — виконавців завдань.

Зазначені заходи посилять інформаційну взаємодію та, з одного боку, дадуть можливість виконавцям оперативно отримувати інформацію щодо завдань, що перебувають на контролі, продовження термінів їхнього виконання, припинення заходів контролю, а контролеру — інформацію щодо ходу реалізації завдань і про вжиті заходи для забезпечення їхнього виконання; з іншого — у перспективі змі-

нити порядок здійснення контролю за виконанням рішень Ради, відмовившись від щоквартального інформування та використання паперових носіїв інформації.

1. Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР «Про Раду національної безпеки і оборони України» // Офіційний вісник України. — 1998. — № 13. — С. 482.

2. *Богущ В.М.* Інформаційна безпека держави / В.М. Богущ, О.К. Юдін. — К.: МК-Прес, 2005. — 432 с., іл.

3. *Горбулін В.П.* Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України: монографія / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. — К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. — 592 с.

4. *Информатика: Учебник.* — 3-е перераб. изд. / под ред. проф. Н.В. Марковой. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 768 с.

5. *Информационная безопасность систем организационного управления.* Теоретические основы: в 2 т. / Н.А. Кузнецов, В.В. Кульба, Е.А. Микрин и др. [отв. ред. Н.А. Кузнецов, В.В. Кульба]. — М.: Наука, 2006. — Т. 1. — 495 с.

Надійшла до редакції 10.09.2010